

УДК 796. 071. 4

ФОРМУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Світлана ПІЛЬОВА

Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського

Анотація. Проведене дослідження дає можливість вирішувати питання організації ефективного процесу формування організаційної компетентності майбутніх учителів фізичної культури під час їхньої професійної підготовки. У експерименті брали участь 230 студентів. Упровадження моделі реалізації формування організаційної компетентності цілеспрямованої роботи відбувалося трьома етапами. Для діагностування рівнів сформованості організаційної компетентності було розроблено бальні показники. Доведено, що показники компонентів, за якими оцінювався рівень сформованості організаційної компетентності майбутніх учителів фізичної культури значно збільшилися в експериментальній групі, де проводилась цілеспрямована робота зі студентами.

Ключові слова: організаційна, компетентність, учитель, модель.

Постановка проблеми. Одним із найважливіших напрямів модернізації вищої освіти в умовах інтеграції України до європейського освітнього простору є підвищення її якості. Завдання сучасної освіти вищої школи полягає не тільки в тому, щоб надати добрі професійні знання, а й у тому, щоб підготувати спеціаліста, який глибоко розуміє й знає свою роль у суспільстві, вміє творчо використовувати здобуті знання, уміння та навички на практиці, вміє працювати з людьми, у колективі, цінує колективний досвід, прислухається до думки колег, критично оцінює досягнуте. Реалізація зазначених завдань значною мірою залежить від учителів, рівня їхньої професійної компетентності [1]. Адже сама компетентність набуває останнім часом дедалі більшої актуальності у зв'язку з постійною трансформацією соціального досвіду, модернізацією сфери професійної освіти, створенням різноманітних видів авторських педагогічних систем, зростанням рівня вимог суспільства до підготовки фахівця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній педагогіці різні аспекти проблеми формування компетентності стали предметом дослідження В. Баркасі, О. Білик, І. Богданової, А. Богуш, І. Бондаренко, А. Бодальова, Н. Босак, М. Васильєвої, С. Вітвицької, О. Вознюк, Л. Голованчук, І. Дроздової, О. Дубасенюк, А. Журавльової, Л. Карпової, Н. Кічук, С. Козак, З. Курлянд, М. Левківського, А. Линенко, О. Мамчич, А. Маркової, Г. Мельниченко, Г. Мухамедзянової, М. Нагач, О. Палій, Л. Петровської, О. Пометун, Л. Пуховської, С. Савельєвої, О. Савченко, Н. Саєнко, С. Сисоєвої, Н. Тализіної, Л. Шевчук та ін.[2].

Однією з найважливіших у структурі професійної компетентності вчителя фізичної культури є організаційна компетентність, сформованість якої дозволить майбутнім учителям належним чином організувати як діяльність учнів, так і свою власну. Питання організаторської діяльності не є новим у педагогіці та психології. Так, різним аспектам зазначеної діяльності присвячено праці Ф. Гоноболіна, М. Левітова, С. Кондратьєва, В. Крутецького, Н. Кузьміної, В. Мясіщева, Д. Ніколенко, Л. Савченко, В. Слатьоніна, Б. Теплова, О. Щербакова та ін. Проблему формування організаторських умінь у майбутніх фахівців досліджували М. Курчак, М. Максіянов, О. Оспаров, В. Сапоровська та ін. [3].

Проте аналіз наукових джерел виявив, що в наукових працях недостатньо висвітлено проблему формування організаційної компетентності. Натомість у своїй подальшій роботі з учнями для реалізації своєї активної педагогічної позиції на основі наукових знань майбутній учитель повинен уміти таке: вивчати особистість й окремі її властивості, застосовуючи комплекс методик; проектувати розвиток особистості й учнівського колективу підлітків; планувати й здійснювати навчання як цілісний системний процес, що формує знання й уміння в поєднанні з розвитком особистості школяра, створювати в колективі мікроклімат, який сприяє не лише засвоєнню знань, а й розвитку особистості в цілому; планувати й здійснювати роботу класного керівника як однієї з підсистем цілісного процесу формування особистості.

На підставі вивчення наукових джерел щодо сутності організаторської діяльності вчителя фізичної культури, організаційну компетентність майбутнього вчителя визначаємо як

інтегративне особистісне утворення, що містить знання організаторської діяльності, уміння розв'язувати організаторські завдання, сформованість професійних, особистісних управлінських умінь та якостей, що дозволяють йому належним чином здійснювати організаторську діяльність у майбутній професії [2]. Зважаючи на подане визначення поняття «організаційна компетентність майбутніх учителів фізичної культури», у його структурі визначено когнітивно-конативний, особистісний та управлінський компоненти з відповідними складовими (рис. 1)

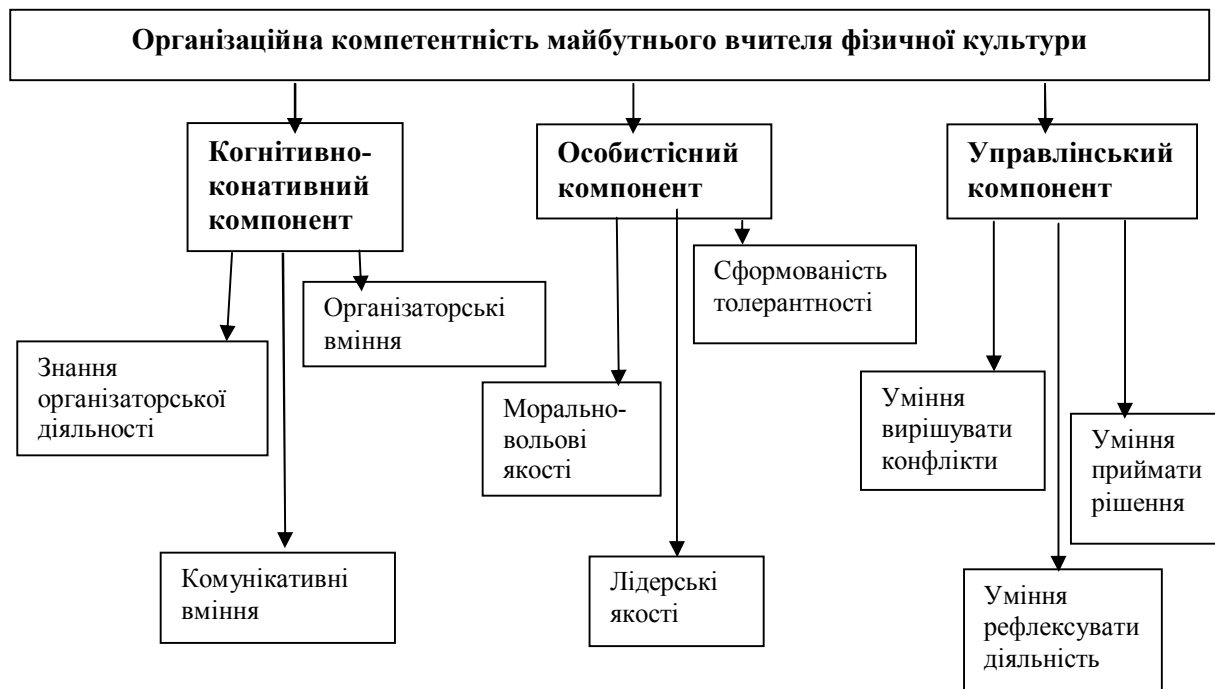

Рис. 1. Компонентна структура організаційної компетентності майбутніх учителів фізичної культури

Дослідження виконано відповідно до наукової теми кафедри фізичного виховання, що входить до плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Мета дослідження – експериментально апробувати модель реалізації педагогічних умов формування організаційної компетентності майбутніх учителів фізичної культури в процесі професійної підготовки.

Завдання дослідження:

1. Охарактеризувати рівні сформованості організаційної компетентності майбутніх учителів фізичної культури.
2. Обґрунтувати результати констатувального й формувального етапів дослідження.

Методи дослідження: анкетування, тестування, математичну статистику, та провели педагогічний експеримент.

Результати дослідження. У дослідженні взяли участь 230 студентів другого курсу, з них 110 студентів факультету фізичного виховання, з яких сформували 1 групу і 120 студентів факультету фізичної реабілітації (2 група).

Для діагностики рівнів сформованості організаційної компетентності ми розробили показники ознак зазначеної готовності: 4 бали – ознака виражена достатньо; 3 бали – ознака виражена середньо; 2 бали – ознака виражена слабо.

Наприкінці констатувального етапу експерименту було здійснено обчислення середньоарифметичних даних, що дозволило визначити наявні в студентів рівні сформованості організаційної компетентності: на достатньому рівні перебувало 14,6 % студентів як ЕГ, так і КГ, на середньому рівні зафіксовано 44,3 % студентів в ЕГ і 44,7% у КГ, низький рівень виявили 41,1% студентів в ЕГ та 40,7% у КГ.

За результатами теоретичного дослідження й констатувального експерименту було розроблено експериментальну модель реалізації педагогічних умов формування організаційної компетентності в майбутніх учителів фізичної культури, яка реалізовувалася поетапно. Перший – ознайомлювальний етап передбачав набуття студентами необхідних знань щодо організаторської діяльності вчителя фізичної культури в загальноосвітніх навчальних закладах. Другий – основний, набуття практичних умінь і навичок майбутніх учителів фізичної культури щодо планування, організації й аналізу різноманітних організаційних моментів у професійної діяльності вчителя. Третій – прикінцевий, застосування здобутих знань, умінь і навичок під час проходження літньої та шкільної педагогічних практик.

Цілеспрямована робота з формування організаційної компетентності в майбутніх учителів фізичної культури передбачала практичне впровадження визначених і теоретично обгрунтованих педагогічних умов, які повинні були сприяти оновленню змісту, а також активізації методів і форм організації навчальної та позанавчальної діяльності студентів експериментальних груп. У контрольних групах навчання здійснювалося за традиційною програмою.

Для визначення результативності моделі реалізації педагогічних умов формування організаційної компетентності майбутніх учителів було здійснено порівняння одержаних результатів в ЕГ і КГ на констатувальному та прикінцевих етапах експерименту (табл. 1)

Таблиця 1

Порівняльні дані рівнів сформованості організаційної компетентності майбутніх учителів фізичної культури

Групи	Етапи	Достатній рівень		Середній рівень		Низький рівень	
		абс.	%	абс.	%	абс.	%
ЕГ (110 осіб)	констатувальний	16	14,6	50	44,3	45	41,1
	прикінцевий	48	41,3	53	46	11	8,6
КГ (120 осіб)	констатувальний	18	14,5	52	44,6	49	40,6
	прикінцевий	26	20	64	51,7	29	22,1

Як видно з табл. 1, в експериментальній групі достатнього рівня сформованості організаційної компетентності досягли 41,3% студентів, середнього – 46%, на низькому рівні залишилося 8,6% майбутніх учителів. У контрольній групі результати виявилися дещо нижчими: на достатньому рівні знаходилося 20% студентів, на середньому рівні – 51,7%, на низькому рівні – 22,1% майбутніх учителів. Для перевірки одержаних результатів було використано розрахунок λ – критерію між двома емпіричними даними (за λ – критерієм Колмогорова–Смирнова. За результатами формувального етапу експерименту було отримано $d_{\text{емп.}} > d_{0,01}$. Отже, одержані результати після формувального етапу експерименту виявилися статистично значущими.

Отже, відчутні зміни в рівнях сформованості організаційної компетентності за когнітивно-конативним компонентом відбулися в експериментальній групі, в якій проводилася цілеспрямована робота. Так, на достатньому рівні результати збільшилися на 26,7%, на середньому рівні також збільшилися, проте, не набагато – лише на 0,5%, а на низькому рівні результати зменшилися на 27,2%.

У контрольній групі також відбулися зміни в рівнях сформованості організаційної компетентності за зазначеним компонентом, однак не такі значущі. На достатньому рівні результати збільшилися лише на 8,9%, на середньому – зросли на 9,3%, на низькому результати зменшилися на 18,2%.

Зважаючи на одержані результати, вважаємо за доцільне впровадження в навчально-виховний процес вищої школи запропонованої методики формування організаційної компетентності майбутніх учителів за когнітивно-конативним компонентом.

За особистісним компонентом результати достатнього рівня сформованості організаційної компетентності майбутніх учителів ЕГ збільшилися на 34,3%, у КГ – лише на 6,8%. На

середньому рівні результати майже не змінилися: в ЕГ вони збільшилися на 1,4%, у КГ – на 10,8%. На низькому рівні результати зменшилися: в ЕГ на 35,7%, у КГ – на 17,6%. Отже, проведена робота зі студентами експериментальної групи сприяла підвищенню результатів рівнів сформованості організаційної компетентності за особистісним компонентом.

Динаміка змін одержаних результатів рівнів сформованості організаційної компетентності за управлінським компонентом на констатувальному і прикінцевому етапах експерименту. На достатньому рівні результати ЕГ зросли на 25,6%, у КГ – на 6,6%; на середньому рівні результати не дуже змінилися – в ЕГ вони зросли на 6%, КГ – на 7,1%; на низькому рівні результати ЕГ зменшилися на 31,6%, у КГ – на 13,7%.

Висновок. Аналізуючи одержані результати проведення експериментальної роботи дійшли висновку, що показники за визначеними компонентами значно збільшилися в експериментальній групі, де проводилася цілеспрямована робота зі студентами, на відміну від контрольної групи, де навчання здійснювалося за традиційною програмою. Хоча результати в контрольній групі також змінилися на ліпше, проте ці зміни, на відміну від показників експериментальної групи, не значні. Реалізація моделі процесу формування організаційної компетентності майбутніх учителів фізичної культури з впровадженням визначених педагогічних умов сприяла більш швидкому переходу студентів на вищий рівень. Це дає можливість вирішувати питання організації процесу формування організаційної компетентності майбутніх учителів фізичної культури під час їхньої професійної підготовки. Проведене дослідження не висвітлює усіх аспектів проблеми формування організаційної компетентності майбутніх учителів фізичної культури.

До перспективних напрямів подальших наукових досліджень відносимо створення й впровадження інтегрованих курсів з формування організаційної компетентності майбутніх учителів фізичної культури у зміст вищої освіти, вивчення зарубіжного досвіду й впровадження в практику підготовки майбутніх учителів до організаторської діяльності.

Список літератури

1. Педагогіка вищої школи : [навч. посіб.] / за ред. З. Н. Курлянд. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – К. : Знання, 2005. – 399 с.
2. Пільова. С. Г. Формування професійної компетенції компетенції майбутніх учителів під час навчання у вищому навчальному закладі / С. Г. Пільова // Вісник Черкаського національного університету. [Серія : Педагогічні науки]. – Черкаси, 2009. – Вип. 146. – С. 107–110.
3. Пільова С.Г. Формування організаційної компетентності майбутніх учителів у процесі професійної підготовки: автореф. дис. ...канд. пед. наук: [спец] 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Пільова С. Г. – О., 2011. – 21 с.

ФОРМИРОВАНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ

Светлана ПИЛЁВА

Южноукраинский национальный педагогический университет имени К.Д. Ушинского

Аннотация. Показано, что проведенное исследование дает возможность решать вопросы организации эффективного процесса формирования организационной компетентности будущих учителей физической культуры во время их профессиональной подготовки. В эксперименте принимали участие 230 студентов. Внедрение модели реализации формирования организационной компетентности проходило в три этапа. Для диагностики уровней сформированности организационной компетентности были разработаны бальные показатели. Доказано, что показатели компонентов, по которым оценивался уровень сформированности организационной компетентности будущих учителей физической культуры значительно увеличились в экспериментальной группе, где проводилась целенаправленная работа со студентами.

Ключевые слова: организационный, компетентность, учитель, модель.

**FORMING OF ORGANIZATIONAL COMPETENCE
OF FUTURE OF PHYSICAL CULTURE**

Svetlana PILYOVA

Ushinsky South Ukrainian State National Pedagogical University

Abstract. It is showed that the experiment gives an opportunity to solve the questions of organization of effective forming of organizational competence of future teachers of physical culture during their professional preparation. In the experiment took part 230 students. Introduction of the model of realization of organizational competence had 3 phases. For diagnostics of competence organizational level were developed number indicators. It is proved that the indicators of components, by which was valued the level of forming of organizational competence of future teachers, of physical culture considerably increased in experimental group, where the purposeful work with students was conducted. It is determined that the introduction of the model of realization of pedagogical circumstances promote the forming of organizational competence of future teachers.

Key words: organizational competence, teacher, model.